



„Soča“ izhaja vsak petek in velja
s pošto prejemana ali v Gorici na dom
posiljana:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrt leta „ 1.20

Pri oznanilih in prav tako pri „po-
slanicah“ se plačuje za navadno tristo-
no vrsto:

8 kr. če se tiska 1 krat

7 „ „ „ 2 „

6 „ „ „ 3 „

Za večje črke po prostoru.

SOČA

Posamezne številke se dobivajo po
10 soldov v Gorici v tobakarnici v go-
sposki ulici blizu „treh kron“, in
na starem trgu. — V Trstu v tobakarni-
ci „Via della caserma 3“.

Dopisi naj se blagovoljno pošiljajo
uredništvu „Soče“ v Gorici v Hilarijanski
tiskarni, naročnina pa opravištvu „Soče“
na Korošnji v Stična - vi hiši št. 10 II.
nadstr.

Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj
se blagovoljno frankujejo. — Delalcem
in drugim nepremožnim se naročnina
zniža, ako se oglase pri uredništvu.

Primorski Slovenci, vstanimo! III.

Ko smo se pred nekimi tedni razgovarjali na tem mestu, videli smo očitno, da primorskim Sloven-
cem preti pogin od Nemčije in od Italije. Ta nevar-
nost ne mine vsled prijaznih diplomatskih obrazov,
površnih, začasnih in ne merodajnih zvez ali prijaz-
nih časniških razprav in pogovorov. Ako ima Nem-
čija v svojih načrtih avstrijsko-nemške pokrajine, ka-
tere so začeli avstrijski izdajalski Schönererji vedno
drzніше sami ponujati (pruski Nemčiji, je potem go-
tovo, da mora ta država prisvojiti si tudi kos avstrij-
skega Primorja s potrebnimi lukami. Zarad narod-
no-gospodarskih dobičkov mora prežati tudi po Trstu
in zarad zveze po suhem tudi po našem Primorji.
Kupčijski in v obče nacionalno-ekonomični dobički bi
primorske Slovence v prvi vrsti spravili pod prusko
pikelhavbo.

Italijanska bi tudi zarad kupčije pograbila Trst;
ali ona Primorje ljubi tudi zarad povečanja in okro-
ženja svojih mej. Materijalni dobički tedaj naganjajo
imenovani velevalisti, da bi tudi primorske Slovence
spravile pod svoj jarem. Narodnostni princip jima je
samo zunanji povod, s katerim slepiti diplomate, na-
rode in primorsko ljudstvo. Nemčija bi še tega po-
voda ne imela, ko bi ji avstrijska vlada vsaj površno
ne napravljala pot s tem, da Slovence ponemčuje.
Pa tudi Italiji ni toliko mar za peščico Lahov, keli-
kor pa za imenovane materijalne dobičke. Ker pa
denašnji dan diplomati ne morejo takó lahko izvrše-
vati svoje agresivne politike, porabljajo slepivno na-
rodnostni princip za svoje grablje, in kjer niso tla še
dovolj pripravljena, pa umetno in naglo propagando
razširjajo za primerno potujčevanje in ugodno mišlje-
nje. Motijo se po takem primorski Furlani in Itali-
jani, da jih hoče Italija spraviti pod svoja krila iz
narodnostne ljubezni. Pa taki pomišljaji bi nas ne
brigali, ko bi izmišljena ljubezen sosednjih nam so-
vražnih držav tudi primorskih Slovencev ne hotela
zadušiti v svojem objektivu.

Avstrijska zunanja politika pa mora iz enakih
narodnogospodarskih in vojnih obzirov gledati, da Trsta
in naše Primorske ne izgubi, kakor bi to ozemlje rada
pod se spravila Nemčija in Italija. Pomisliti je še,
da so avstrijske pokrajine v kupčijemskem oziru bolj
navezane na avstrijski severni del Adrije nego Nem-
čija in Italija. Avstrijski politiki ni tedaj potreba
kazati narodnostne ljubezni, ko jo druge sile opomi-

njajo, da si naše Primorje obdrži in utrdi. Ako hoče
tedaj avstrijska politika politično skrbeti za naše Pri-
morje, primorski Slovenci zato še hvale dolžni niso, ker
Avstriji mora biti mar za Primorje ne zaradi Sloven-
cev, ampak zaradi Avstrije same. Mi bi po takem
lahko roke križem držali, ker je avstrijska politika
prisiljena zaradi svojega namena varovati naše Pri-
morje. Naša brezskrbnost bi nam dobro dela, ko bi
avstrijska vlada vse primorske življe utrjevala in bra-
nila s pravimi pomočki. Ali ona je dozdej Slovence
ponemčevala in poitalijančevala. Kar ni že Avstriji
nevarnih življenj v Primorji, jih ona s potujčevanjem
še množi. Slovence na Primorskem nemčiti ali itali-
jančiti, se pravi avstrijski politiki ob jadranskem morji
nevarnost povečevati. Dozdej je samo znano in o-
čitno dokazano, da preži samo nemška in italijanska
sila po avstrijskem Primorji; nikjer pa ni slišati, še
celó slutiti ne, da bi kaka slovanska sila hotela po-
grabiti to pokrajino zaradi primorskih Slovencev. Pri-
morski Slovenec tudi ne gleda hinavsko, skrito ali o-
čitno čez avstrijske meje, kakor ima Avstlija ravno
na Primorskem zlasti veleizdajalcev italijanskega rodu.
Noben političen razlog ne more opravičiti avstrijske
politike, ako primorske Slovence tujči v vseh mero-
dajnih ozirih.

Avstrijska politika je tedaj prisiljena tudi v na-
rodnem obziru pravična biti primorskim Sloven-
cem, ne zaradi Slovencev, ampak zaradi lastnih nalog. Slo-
venec te pokrajine nima razlogov hvaležen biti av-
strijski vladi, ako bi mu izkazovala narodno pravico,
kakor je dozdej ne izkazuje. Naopak, avstrijska vlada
mora primorskemu Slovencu sama biti hvaležna, da
jo opominja na svoje pravice za svoj potreben razvoj.

Take hvaležnosti se avstrijska vlada še ni za-
vedela. Nehvaležnost bi utegnil primorski Slovenec
povračati z enako nehvaležnostjo. Ko vidi Slovenec
te pokrajine, da bi utegnil priti pod Nemčijo ali Ita-
lijo, ne bilo bi se mu čuditi, ko bi ostal nasproti ta-
kim avstrijskim nevarnostim mlačen ali indiferenten.
V resnici si on utegne misliti, da hujše ko potujčenje
ga nečaka nikoder. Ali vendar je zvest Avstrijec bil
in ostal; za Avstrijo rad kri preliha. Zakaj ta pri-
kazen?

Težek je pravi odgovor, in dati ga vendar mo-
ramo. Nemčija in Italija gospodujeta skoro samo nad
Nemci in Italijani. Zarad narodnostnih preprirov si
ne delati skrbij. Kar dobiti pod svojo oblast, vse
se mora podvreči, vse se mora ravnati po vseobsežni
večini Nemcev in Italijanov. V dokaz so podjarmljeni

Poljaki na severji in slovenski Rezijani v novjšem
času na jugu. Enaka osoda bi uničila tudi primor-
ske Slovence v oblasti Nemčije ali Italije. Take ve-
like in po narodnosti enojne države ne delajo razlike
pri peščici na novo pridobljenih, če tudi državljani
tje narodnosti. Kar pa se godi v takih državah, ni
dovoljeno, da bi se posnemalo v Avstriji.

Palacky je rekel, da ko bi Avstrije ne bilo, bi
morala nastati. Ta obče znani imenitni izrek ima svojo
korenino v pogledu na različne narode v Avstriji. Od
takrat se je že mnogo spremenilo tudi v veliki ev-
ropski politiki, in denašnji dan bi se bil slavni otec
Palacky že nekoliko pomišlil, predno bi bil izgovoril
stavek enakega pomena. Ko je videl, da Nemci no-
čejo biti pravični drugim avstrijskim narodom, izrazil
je na posebnem dokumentu svoje obupanje nad svo-
jim izrekom.

V resnici, Avstrija je potrebna, pa ne zaradi tega,
da bi kaka narodnost gospodovala nad drugo, ampak
zarad enakopavnosti, ki se mora izvrševati proti vsem
avstrijskim narodom. Ni tajiti, da ni laži aparat
vladanja v enem samem jeziku nad enim samim na-
rodom; laže je celo gospostvo v enem (samem) jeziku
nad množico različnih narodov. Ali zgodovina je na-
rodna plemena geografsko ločila in tudi debila istih
plemen tje in sem pometala. V Avstriji je ista zgo-
dovina razne narodnosti združila; vsled enake osode
jim je prenašati prijetnosti in neprilichnosti. Vsled iste
zgodovinske osode pa tudi ni, da bi en narod gospo-
doval nad drugim, da si bi bila taka razmera za do-
tični narod prijetniša, in bi bil državni stroj priprav-
niši. Doba pa, v kateri so se narodi drugim vdajali
in vklanjali čez meje naravnih in narodno-individual-
nih pravic, je vsled posebne konstelacije evropskih
velevlastij in plemen za vselej prešla. Romani, Ger-
mani in Slovani niso po posebnostih toliko različni,
da bi človeštvu napredku eni delali zapreke dru-
gim. Vsled večih ali manjših močij in sil se pa tudi
ni bati, da bi eno plemo pokončalo skupnost drugega
plemena. Že se kažejo nasledki teh splošnejših resnic
v žih mejah v različnih državah.

V Avstriji politikom še na misel ne pride, da
bi delali, n. pr. krivico Nemcem ali Italijanom. In še
tedaj se oglašajo nemški in italijanski diplomati,
kedar v Avstriji krivične oblasti ali krivične pravice
odjemlje avstrijska vlada tukajšnjim Nemcem in Italia-
nom. Vsled narodnostnega principa se ne sme nič zgo-
diti Nemcem in Italijanom v Avstriji. Isti princip pa mora
veljati tudi za druge narodnosti, tedaj tudi za Slovane.

LISTEK.

Leto dni med Slovaki.

I.

Kader se človek napoti na tuje med neznane
ljudi, navdajejo ga razne misli: kakšni so namreč lju-
dje in kakšni kraji, dežela, v kateri prebivajo. Enake
misli rojile so tudi meni po glavi, ko sem zapustil
lansko leto Dunaj in se napotil na gornje Ogersko.
Iz zemljepisa sem vedel, da pridem med Slované,
Nemce; pa tudi sem slutil, da bodem tu pa tam ke-
daj srečal kakega potomca Arpadovega rodu, dena-
šnjega Magjarja. In to, kar sem doživel, videl in se
načul v tej meni novi deželi; namenil sem se poro-
čati brez vsacega reda; zlasti kar vem o Slovaki-
h, poročal bom na tanko, ker je potrebno, da se dobro
seznamim z zapuščenimi brati na Ogerskem.

Prisledši v določeno mi vas „Vsi svetniki,“ pol
ure hoda od mesta Podgrada, sprejmó me priprosti
ljudje z navadnim „dobro rano“, ter so se kar začeli
z mano pogovarjati, kakor da bi bili stari znanci iz
tiste stare krčme na koncu vasi, v kateri se shajajo
redno vaščanje ob nedeljah in praznikih, pa tudi v
tednu se izgubé mnogokrat ovčice „Vseh svetnikov“
v to na pol podrtó kočó, kjer se posvetujejo o ob-

činskih zadevah in pijejo žganje ravno tako, kakor
mi vodo. V tej krčmi bodemo se še videli kedaj.
Moji ljudje so me popraševali to in ono, kako je na
Dunaji rekši, da malokedaj pride kak gospod s ce-
sarskega mesta k njim; iz mojih ust še dosedaj niso
slišali besede, in kar v znak so padli, ko sem jim
jel odgovarjati slovenski. „Slovjak je pan“, čudili so
se. Ko sem pa razne reči pripovedoval, kar majali so
z glavami; najstarejši se je pa potipal za ušesom re-
koč, „pan net Slovjak“: in niso res umeli moje slo-
venščine. Napósled videvši, da ne gre tako, moji mo-
žje pa so samo slovaški govorili; to in ono smo si
pa vendar morali dopovedati, zmislím se, in govoril
sem v vseh meni znanih slovanskih jezikih; česar
niso umeli slovenski, povedal sem srbski, češki itd.,
kakor sem znal; moji ljudje pa so oči obračali, po-
gledovali drug drugega. Se le zdaj mi je bilo prav
žal, da sem nekedaj v svojem rodoljubju tako malo
čislal Majarjevega Slavjana, to je tistega lista, v ka-
terem je gosp. Majar pisal v vseh slovanskih jezikih,
pa vendar v enem jeziku. Kaj ko bi se tega jezika
načul, kjer je tudi pritaknena nekoliko slovaškega
idijoma, morebiti bi me umeli bratje Slovaki? Spo-
razumeti se je bilo treba, ali kako? Kaj pa, mislil
sem pri sebi, ko bi se poprijel mimike. In glej, z
mimiko sem več dosegel. Dasi nisem umetnik v mi-
miki, nekje doma sem nekedaj kaj enakega videl pri
neki popotujoči družbi, katera je na koncu mesta svoj
šator razpela in se kazala v tej umetnosti pred ljud-

stvom, vendar je pomagalo, da smo se umeli. Tako si
človek pomaga iz prve stiske. Cez dva tedna ni bilo
treba mimike.

Osoda Slovakov je silna žalostna. To resnico
bomo dokazali o priliki, ko bodemo govorili o šoli
in društvenem življenju. Zlasti poročilo o šoli utegne
zanimati naše vrle učitelje. Za sedaj bodi dovolj, če
vam povem naslednjo priliko. Slovaški narod je po-
doben človeku, kateremu se je razbila ladija sredi
morja: rešitev mu ne prihaja od nikoder, ali zdajci
zapazi slamko na površini morske ne daleč od sebe,
človek se lovi za njo, kakor da bi mogel s tem rešiti
svoje življenje. Glejte, to je o kratkem zgodovina se-
danjega slovaškega naroda.

Nekateri primerjajo radi narode popku (knospe);
pravijo, narod se razširja, kakor popek, brst. Ali ka-
kor ima vrtnar oblast nad cveticami in rožami na
svojem vrtu, ravno tako se godi v zgodovini. Zarja
lepe bodočnosti je prisijala narodu slovanskemu, ka-
teri je bil vsvoji na konci V. ali na početku VI. sto-
letja Česko in Moravsko in prodril še celo dalje proti
zahodu. Tu se je osnovala velika moravska država,
podobna popku v najlepšem razvoju. Iz Moravske se
je ločil eden del Slovanov in se je naselil na gornjem
Ogerskem¹⁾. Ti Slovani so tu živeli v miru; razvija-
li so se krepko. Pa nenadoma pridrvi strašna nevihta,
katera je pokončala slovansko upanje na vekomaj.
Velika moravska država pade l. 907. Ta velika nesreča
ločila je popolnoma ogerske Slované od svojih eno-

Avstrija mora tedaj na enakopravnost osnovana biti, tudi ko bi ne hotela pripoznavati tega načela. Zunanje sile so na to stran mogočen zapovednik; pa tudi notranji dobički silijo avstrijsko vlado za izvrševanje istega principa. S krivično silo Avstrija nič ne opravi, po podeljevanji in izvrševanju enakopravnosti se ji pa tudi hudega ni bati.

Za Avstrijo so najnevarnejše one mejne pokrajine, v katerih živé izključno prebivalci iste narodnosti, za sedaj iz za vso bodočnost. Avstrijski Nemci se na tak odpad pripravljajo v mejnih pokrajinah. Nihakor pa jim ni misliti, da bi pripadli pruski Nemci, ampak tudi oni Nemci, ki so po avstrijskih pokrajinah raztreseni med drugimi narodi. Ako delajo tedaj Nemci proti Avstriji, delajo ob enem za propad in pogin onih avstrijskih Nemcev, ki so zaklinjeni med druge avstrijske narode. Ta neprimerna mora tudi Nemce opozarjati, da je boljše skupno ostati pri Avstriji, nego pa žrtvovati mnogo zamešanih svojih rojakov. Ako pa hočejo še dalje delati za Avstrijo, morajo se odreči principijalnemu gospodstvu. Noben narod ne mara biti Nemcu služabnik, zaradi tega da je avstrijski prebivalec. S silo pa tudi avstrijski Nemec nadalje nič več ne opravi pri drugih avstrijskih narodih. Ista moč, katera avstrijskega Nemca varuje pred krivico, mora se vzbuditi tudi za druge narode. Nemci in Italijani, kakor smo rekli, nadzoruje že zdaj v Avstriji zunanje diplomatsko oko tudi o prilikah, ko se jima pičice hudega ne prigodi.

Nemec in Italijan sta v Avstriji veliko zagrešila proti Slovanu in Slovencu, ker sta videla, da avstrijski Slovan je razkosen in geografsko razdejan. Videla sta, da vsak slovanski večji in manjši narod je bolj ali manj različen od drugega po razvoju in zaradi specifičnih teženj in naporov posameznih Slovanov tudi duševno in moralno odločen in osamljen. Iz istega vzroka gospoduje zdaj Madjar nad Slovakom in v neki meri tudi nad Srbom in Hrvatom. Tu in tam se tiranizuje, ker so videli, da Slovan je povsod sam brez druge sobratske tudi moralne pomoči.

V resnici tu je korenina vsega zlega, katero še v današnji dobi brez strahu kopirajo drugi narodi na avstrijske Slovane. Ko bi bili Slovani v Avstriji bolj združeni ali bolj vneti eni za druge, imeli bi isto moč vsakodobno vlado prisiliti do izvrševanja enakopravnostnega v Avstriji edino mogočega načela. Da je bila tedaj mogoča neenakopravnost v naši državi, imajo se zahvaliti Slovani v prvi vrsti — sebi samim! In dokler ne bodo solidarno in zaplesljivo za bodočnost postopali, do tedaj bodo gospodovali nad njimi Nemci in relativno vselej druge narodnosti.

V Avstriji živčemu Slovanu ni treba žugati z izdajo, kakor delajo nemški Schönererji; v Avstriji imajo dosti moči, ako hočejo to pot spoznati za pravo. Palacky je tudi rekel, da Madjari, ki so se zaklinili med severne in južne avstrijske Slovane, so na večno razkosali poslednje. Za preteklost priča zgodovina, da je izrek resničen; za daljino bodočnost ga pa nam ni treba podpisovati. Brez fantastičnosti bi uteguli trditi, da se bo neusmiljeno maščevala zgodovina nad Madjari, ako bodo druge narodnosti še nadalje uničevali, kakor jih zdaj nezasišano in brezobzirno izpodkopavajo. Avstriji pa mora biti v prvi vrsti mar, ne da gleda mlačno zatiranje slovanskih narodov, ampak da vzbuja in krepi izročeno ji Slovanstvo. Avstrijski

kronih bratov na Moravskem v političnem oziru. Tu so živeli odslej sami, zapuščeni, odtrgani od svojih bratov, kateri niso mogli pomagati ne njim ne sebi. Njih jezik se je jel razvijati po svoje, in tako so se ogerski Slovani tudi v jeziku oddaljevali od svojih bratov na Moravskem. Njih jezik, kateri je češkemu najpodobnejši, hodil je odslej svoja pota; tako je postal slovaški jezik, kateremu pravijo Slovaki sami „slovensky jezik“, kakor tudi sebe imenujejo „Slovenec“. Zaradi razlike, ker se tudi mi imenujemo Slovence in jezik svoj slovenski jezik, pravimo jim Slovaki in slovaški jezik. Tako je bila razrezana slovanska roža na dveje, in vendar je rasla, živela še dalje; samo enkrat je cvela, toda samo kratko časa. Morebiti ima v sebi lastnosti in posebnosti, da vsako tisoč let le enkrat cvete.

Tako je bilo pokopano za večne čase upanje, da bi se v nekdanji Panoniji osnovala silna država, kakor v Meziji bolgarska država in v Srbiji silno srbsko cesarstvo za Nemanje in Dušana, ker Magjari so razdvojili Slovane v Panoniji, zabili so se med nje kakor klin in jih podvržli svoji krvoločnosti. Še dan danes vidimo, kako se je vse to godilo nekdanj; še danes vidimo, kako so Slovani bežali v gore, kjer še danes živijo na gornjem Ogorskem na zapadnih Karpatih, a lepo in veliko nedogledno ogersko ravan vsvojili so Magjari.

Kakó velika nesreča so bili Magjari za slovaško Panonijo, popisuje nam Palacky v živih bojah. Palacky trdi, Magjari so se svojim prihodom v današnjo Ogorsko ne samo razdvojili Slovane, ampak so za vekomaj uničili njih politične namere, njih državo. Ravno pred Magjari osnovala se je tu mlada slovanska država, katera se je jela še le utrjevati in razvijati. Tu bi bila lahko nastala silna slovanska država, katera bi bila dospela do velikanske moči združiti

Slovan sprevidi, da mora Avstrija ostati in da ostane samo pod pogoji enakopravnosti. Avstrijski Slovan sprevidi, da vsled svoje osode se sam najlaže in najvarnejše razvije v Avstriji, ako ista Avstrija svojo nalogo pravo ume. — Dozdaj so avstrijske vlade to prvo nalogo krivo umevale, v prvi vrsti Slovanom na škodo. Iz istega vzroka imajo Slovani prvo nalogo, vsakodobno vlado poučevati o pravem pomenu našega cesarstva. Ker pa je treba načela čuvati, kakor se pravo vedno nadzoruje še posebej po sodnikih, treba je tudi vlade pritiskati s silo, kjer koli in še bolje, dokler koli ne izvrše principa enakopravnosti.

Vzrok, zakaj je Avstrija potrebna, smo omenili; princip, vsled katerega je mogoče Avstriji obstati, smo pokazali. Na potrebo in princip se naslanja enakopravnost naša ljubezen in zvestoba do Avstrije. Vse skup je realno in, kedar se združi v soglasje, tudi trdno. Na vlade same se Slovanom ni zanašati; mi vemo, na kaj se naslanjajo Nemci za se in gledé na svoje gospodljivost proti nam. Enakih pa poštenih pomočkov potrebujejo tudi Slovani, in jih imajo ne zunaj mej, ampak v avstrijskih mejah sami v več meri, nego vsak drug avstrijski narod. Ker so ti pomočki skupni in enako veljavni tudi za slovenske Primorce, hočemo jih zaradi našega namena nadalje označevati prihodnjé in takó kazati na pozitivne korake za varno bodočnost.

Država.

Za slov. ljudstvo, posebej na kmetih, priredil Mostoslavski F. Z.

1.

Pravimo, da se nahaja človek v naravnem stanju, ako svojih prvotnih pravic uresničiti ne zna in ne more; ampak je navezan samo na svojo moč. Te prvotne pravice so: Imetje, varnost, blagostan, čast, življenje, zakon, omika, cerkev, država: ravno toliko, kolikor je splošnih namenov v človeški naravi. Uresničiti jih pa ne more, ker ni združil še svojih moči z drugimi pod pokroviteljstvom skupne gospoke. V naravnem stanju človek ne doseže prvotnih namenov, ker ni mu mogoče odstraniti ovir, ki se uresničenju onih namenov ustavljajo. Ktere pa so te ovire? 1. zla volja drugih ljudi. 2. narava — Zla volja drugih ljudi more ovirati dosego svojih prvotnih pravic s tem, da mi svojo pravico odreka ali taji, ker so si ljudje po naturi vsi enaki, *) sodnika ali gospoke pa v naravnem stanju ni, ki bi razsodila, na kateri strani da je pravica, ostane ta pravda za zmerom nerešena. V naravnem stanju tedaj pravica ni gotova. A če mi tudi drug človek moje pravice ne taji, nisem si uže na boljem s tem, da mi ne dopusti, da jo doščem, ker je močnejši od mene. Siliti ga pa ne morem. V naravnem stanju pravica tudi varna ni.

Naturni stan je tedaj brez pravic. (Na zunaj utrjenih. Ur.)

Kakor zla volja drugih ljudi, more me tudi na-

*) Ta enakost je prvotno pravo, ki je učenjaki formalno imenujejo, razločujejo je od onih zgoraj navedenih, ki so jim materialno. Z besedo enakost se ne razumeva, da naj imajo vsi enoliko: ta enakost pa posablja le človeka, da sme si lastiti vsako pravico, za katero ima naravno zmoglost. Pis.

vse Slovane v Panoniji, vzela bi jih bila pod svoje krilo in v brambo. Toda Magjari so prihruli kakor nepričakovana nevihta, predno se je zedinili Slovani; podrlji so njih mlado, neutrjeno državo za vekomaj; razcepili so Slovane na več delov; nekteri so padli pod nemško vlado, nekteri pod magjarsko. Te in one so tlačili Magjari in Nemci brez milosti. Že takrat so dobili Magjari Slovane v svojo pest, že od tistega časa zatirajo njih jezik in navade. Magjari so gospodje; Slovani njih blapci. In dokler se bode ta kulturni ali žalostni proces še dalje razvijal tako, kakor doslej, dotlej ni upanja, da bi zlasti Slovaki rešili svoj jezik, ker so že silno oslabei v gnetnem oziru, ter so preslabi, da bi se mogli sami še svojo lastno močjo upirati za vselej navalom magjarizacije.

Za dosedanji obstoj priča nam jasno njih žilavost in tista zavest, s katero se še danes odlikujejo Slovaki. Ta žilavost je pač edina njih bramba, da so še do današnje ohranili svojo narodnost in jezik. V šoli in uradu seveda, s tem danes ni več ne duha ne sluha, ali po vaseh in gorah je njih jezik tako močan, da povsod, kjer so se zmešali z Nemci ali prišli z njimi v dotiko, poslovenili so vse Nemce 2), da vsi Nemci govoré slovaški jezik, na robe pa Slovaki še doslej nemškega ne znajo. To resnico nam potrjujejo vsi magjarski in nemški pisatelji, da kjer pride slovansko ljudstvo v dotiko z nemškimi ali magjarskim, zmaga slovanski idijom. Ko bi se ta proces mogel razvijati naravno, bilo bi dobro za Slovane, toda pritisek od zgoraj ga ovira.

Dalje.

1) Kronika mesta Matějova (Matheocz), to je ravno pod Tatáro poročila: Anno 600 sind die Slavy oder Windischen ins Ungarn kommen. Pozneje se je tudi dokaj Nemcev naselilo na Gornjem Ogorskem, to so tisti Saksi, katerih je tu mnogo. 2) V županiji Spiš (Zips) je 61.361 Nemcev; vsi govoré slovaški tako dobro, kakor pravi Slovaki.

rava zadrževati pri dosegi prvotnih pravic, ker je posameznik preslab, da naravno brzda in zmora (naturni stan); zaostane človek tudi v tem slučaju.

Naturni stan je stan slabosti.

Človek ima pravico razvijati se in živeti po svoji naturi; to je, on ima pravico človek biti. V tem pravu so zapopadena pa vsa druga prava. Razvijati se in po svoji naturi živeti bode mogel človek le tedaj, ako je zmožen zlo voljo ljudi v strahu imeti in krotiti naravo.

V naravnem stanju ni človeku mogoče, da uresniči ali doseže prvotne svoje pravice. Ako pa hoče po svoji naturi živeti, do česar ima pravico, prestopi mora iz naravnega v tak stan, ki uničuje ovire, vstavljačo se dosegi prvotnih pravic. Te ovire ali pomanjkljivosti v naravnem stanju izvirajo iz tega, da niso moči združene, in da ni skupne gospoke. V stanju, ki je naravnemu naravnost nasproten, morajo telaj biti moči združene in sicer kot vrhovno skupno oblastjo. Združbo mnogih, ki nameravajo doseči prvotne svoje namene pod viško gospoko, imenujemo državo. Ta pa ni kaka človeška iznajdba; ampak samonabesna potrebna družba, kakor zakon.

Iz vsega dozdaj rečenega sledi, da je država društvo in sicer sestavljeno iz ljudi, po naturi svobodnih bitij.

2.

Ker je človek po naturi svoboden *), ni mogla se država pravno ustanoviti, nego tako, da so posamezniki prestopili ali združili se neprisiljeni, sami ob sebi, in sicer, da so ali posamezniki združili se na enak način, ali da so se drugi z večino zedinili, ali da so se vsi jednemu podvržli. V prvem slučaju vrši se pristop v radovoljnem zedinbi vseh posameznikov, v drugem in tretjem pa tako, da so se radovoljno podvržli nekteri večini ali vsi jednemu. Ali je toraj zedinba ali podvržba, v obeh slučajih je pristop samobeseben.

Povod, vsled katerega se je država ustanovila, državi je tudi cilj in konec; ker to, zaradi česar stopim v katero društvo, hočem tudi doseči. To pa, da človek v naravnem stanju ne more uresničiti prvotnih svojih pravic, dalo mu je povod, da je stopil v državo. Po tem takem stopil je v to društvo, da doseže prvotne svoje namene ali prava. S tem pa ni še rečeno, da mu more sama in edina država k temu pripomoči. Država ima dvojno podstavo: združbo posameznih moči in gospoko. In tako more se doseči uresničba prvotnih pravic samo z zedinjeno močjo brez gosposkega sodelovanja, le gosposkim pokroviteljstvom; ali more se ono doseči tako, da zedinjenim močem gosposka pomoč deli, kakor je ravno treba. Vsekakor morajo se uresničiti prvotne pravice le v državi, in nje cilj in konec bode zmerom uresničba prvotnih pravic.

Ker pa je človek stopil ves v državo, in ne le deloma; mora se državna delavnost raztegniti na vse, kar človek more hoteti; ne samo na en del.

Da si pa njena pomoč ni pri vsem neobhodno potrebna, pripomoči mora pa tam, kjer posamnikova moč ne zaleže, kakor smo videli.

3.

Cilj in konec je državi, da se uresniči prvotna prava. Ona mora tedaj svojo delavnost tako daleč raztegniti, kolikor je treba, da se prvotna prava doseže; ker oblast vsacega društva sega tako daleč, do kamor sega njegov namen. Z drugimi besedami: državna oblast sega tako daleč, do kamor sega njen cilj, ali: učinek je vzroku jednak.

Ker posamniki ne morejo prvotnih svojih pravic doseči, cilj in konec je državi, da se one uresniči. Država ima tedaj se svojo pomočjo le tedaj prikriti, ko posameznikom ni mogoče priti do uresničbe prvotnih pravic. In to za to: Oblast vsacega prostega društva (država) sega tako daleč, za kolikor so se mu udje podvržli, in ne smemo misliti, da kdo stopi v katero društvo zaradi tujih namenov in ne zaradi svojih.

Obči princip za obsežje državne oblasti je: Ona bodi toliko, kolikor je, je treba, da se dosežejo prvotne pravice. Ali: Čim več zmorejo posamniki ali za se ali po posebnih društvih, tem manja je državi dolžnost; tem večja tudi njena delavnost, čim manje zmorejo posamniki.

Po tem takem ni mogoče za vsako državo posebe določiti meje za njeno oblast. Vse to po zavisuje od delavnosti in korporacijskega značaja posamnikov. Z doletnostjo kacega naroda manjša se državna oblast, naopak večja se.

Vsekakor velja stavek, katerega ne more nikdor izpodbiti, da so posamniki ljudstvo (zarad sebe): da se jim uresniči prvotne pravice: ne pa zaradi vlade v državi.

(dalje prihodnjé)

*) Ta svoboda pa ni razuzdanost ali brezakonitost. Ona hoče le, da se človek samovoljno ne podvrže nobeni postavi, ki ni božja, ali ki se ne opira na katero očitno zavezo. Pis.

(Dalje v prilogi.)

Dopisi.

V. Gorici, 12. jan. (Izv. dopis). „Prav je imel Boštjan, da svetuje „Soči“ naj pristi „pipe“ in „doline“ (delalsko društvo) v Trstu itd., piše nek veljavni rodoljub svojemu prijatelju v Gorici. To pismo sem jaz slučajno videl in čital, ter omenil sem Vam, g. urednik, to stvar le zato, da mi boste prihodnjic kaj več verjeli — če bodem bralcem „Soče“ kaj nancal.“

Zadnjič sem že obljubil, da bom o čitalnični podružnici še kaj povedal. No, društvo lepo napreduje, in v tem, ko pride k dražbi časopisov čitalnice le malo število udov, vdeležila se je pri dražbi časopisov podružnice minolo nedeljo polovica društvnikov. Časopisi so se prav dobro prodali, in navdušenje, posebno za slovenske liste, bilo je občno. Lepo pa je to, da podružnica ne prodaja, kakor je delala do letos čitalnica, lepoznavskih listov, nego jih obdrži za knjižnico. Gotovo je, če se čitalnični odbor obrne do društva „sv. Mohorja“ in „Matica“, s prošnjo, da bi blagovillile podariti podružnici nekaj knjig iz prejšnjih let, doseže svoj namen. Podružnici je blag namen izobraževati naše rokodele in druge obrtnike v narodnem, poštenem duhu; denarja nima še toliko, da bi si zamogla naročiti mnogo knjig. Jaz pa sem prepričan, da bodo gospodje zgoraj imenovanih društev radovoljno poslali onih knjig, katere so jima zaostale. Tudi so podružničarji sklenili napraviti „besedo“ v predpustu, in s kacic navdušenjem so pričujoci zagotovili, da če bi premanjkalo novcev, radi do tajo, kar bo treba, da se „beseda“ obnese le pošteno. Res kaj enacega si nisem nikdar pričakoval. Za poduk o petju se je glasilo 10 udov (pridejo pa še drugi), a pevovodje nam manjka, če tudi imamo v Gorici generala ter vicegenala. Pa korajža velja, in vse pojde z božjo pomočjo!

Moj ranjki stric, ki je veselo živel, dokler je bil zadnji rep v hlevu, rekel mi je: Pameten bodi, pa korajže ne zgubi, in dobro ti pojde. Zato pa pravim, podružničarjem: „korajžni bodite!“ in dobro Vam pojde!

Grda je navada, da človeku vošči vsak čevljarski pomagati: „veselo novo leto!“ No, grda bi sicer ne bila, da bi voščilo šlo „od arca“, a tu gre za solde. In mi Slovenci, uže ker imamo plačati enaka voščila, bi lahko od brivcev, kavarničarjev in čevljarjev itd. zahtevali, naj nam dajo one voščilne listke po slovensko. A malo nas je, ki na to pazimo, in jaz, g. urednik, sampa uže vlani povedal „markerju“, kamor hodim ob nedeljah črno kavo pit, da mu ne dam groša, dokler mi ne prinese slovenske pratike; dobil sem jo drugi dan takoj, fant je pa groš tudi takoj dobil, in letos mi jo je prav pošteno na „talerčku“ prinesel to slovensko „Pratko“. Brivec Ballaben je pa uže lani vvedel za Slovence slovenska voščila, in to je pametno. Rekel bode marsikdo: „Ta se pa uže preveč boji!“ a dragi rojaki, začeti je treba, zahtevajmo vsaj tam enakopravnost, kjer plačamo! — Tedaj je vendar resničen on pregovor „in vino veritas“ (pijanec resnico govori, bi rekel naš hribovec), kajti ljudje pravijo, da se je tam v Trstu izdal on morilec, ki je pred 5 leti oropal ter vrgel v vodnjak pri Podgori (na železnični cesti) sina loterijskega podvzetnika v Korminu. Može je bil vinjen, vest ga je ba je tudi nekoliko pekla, ter zaupal je svoj zločin prijatelju — sive, da naj o tem ne zine živi duši besedice — ta je pa pametno ravnal, ter zločinca izdal policiji. Kadar kaj natančnejega poizvem, bom pa uže naznanil bralcem „Soče“.

Tedaj „svet“ popisujejo, je zadnjič „Soča“ objavila, in tu, da neki ne gre prav nič natančno. Pa kaj hočete, v Gorici poznam družine, katerih očetje ne znajo niti besedice furlanske (kajti „lingua usuale“ je v Gorici večinoma furlanska, žalibog tudi med prvaki goriških Slovencev), bil sem celo pred leti, ko ni bil še „fuk“ tako pokvarjen, v neki družini, kjer je oče slovenski „roženkranc“ molil, a sinovi, moji bivši sošolci, so mu po furlanski ali latinski, se ne spominjam več, odgovarjali. I se ve, da te vpiše komisar med Italijane, in vsak lahon vpisal bode svoje hlapce in dekle med te, ter tako postane rezultat, če tudi krivičen, da je v Gorici večina italijanska. Glavo zastavim, vsaj soldov itak nimam, da bode med italijansko večino marsikater čuk, če tudi je doma iz Grgarja ali pa s sivega Krasa. To pa me veseli, da je naš g. dohtar, ki smo ga letos tje na Dunaj poslali, zraven sebe tudi svojo gospo soprogo, če tudi Dunajčanko, za Slovenca zapisal. Može je mož, in on ukaže, zato pa je ta čin hvalevreden, v tem, ko človeka žali, da se je po Gorici — pravijo — nekateri sebe kot Slovence, a svojo z „lingua usuale“ kot Furlanko vpisal.

K meni še niso prišli oni „komisarji“, (med temi sem zapazil tudi enga Slovence), povem pa tu prav pošteno, da se bom lastnoročno podpisal, da „lingua usuale“ je slovenska, ter da znam pa tudi „furlansko spraho“, in sicer zato, da bodo tam na Dunaji svadili, da Slovence Bog nikdar ne pozabi,

če tudi nemško ne zna, kajti na onih polah za popisovanje „stoji“ le nemško-italijanski napis.

BOŠTJAN.

Iz Mirna, 9. jan. (Izv. dop.) Sprejmi, draga „Soča“ za novo leto veselo novico iz našega kraja. Sv. Tomaža dan vzbudil je blago misel v tukajšnjih občinarjih, namreč: poiskati in nadomestiti si zgubo prejšnjega, z novim dušnim pastirjem v osebi, preč. gosp. Janeza Lukežiča, vrlega in za božjo čast vnetega domačinca po rodu in službovanju. Podal se je tukajšnji županijski zastop s predstojnikom in č. duhovščino na čelu, s štirimi vozi v bližnje Gabrije, kjer so preč. gospod kot vikar službovali, da bi ga častno sprejeli. Natrkovanje zvonov farne cerkve, kakor tudi podružnic in streljanje topičev s holmea gradenskega, povečalo je slovesni sprejem. Drugi dan novega leta pak bila je slovesna „instalacija“, katere se je udeležilo mimo navadne množice tudi mnogo odlične gospode duhovske in svetne, med poslednjo g. baron Rechbach kot vladin zastopnik, baron Bianchi, veleposestnik v Rubijah, in g. vit. Tozi, župan Sovodenjski, in tukajšnji županijski zastop. O poludne bil je skupni obed v faroviži, h kateremu so bili povabljeni tudi cerkveni pevci z vodjem na čelu. Napitnice vršila se je velika vrsta, med katerimi smo slišali voščilo: Naj bi nas novi dušni pastir (Janez tretji) na mpogo let po dobri paši vodil, da bi nas enkrat vse skupaj sprejel na nebeško pašo nebeški pastir.

P—č.

Iz Rifenberga, 2. januarja. (Izv. dop.) Pri nas smo imeli po božičnih praznikih volitev občinskih zastopnikov. O njej bi se dalo mnogo pikantnega povedati, — pa molčimo, da bo enkrat en dopis iz Rifenberga brez zabavljanja, kar se do sedaj, od kar pameti pisalec teh vrstic, ni še zgodilo. Povedano bodi le to, da so trezni in mirno misleči občani z vspehom precej zadovoljni, ker imeli bodo v zboru vendar večino. Treba nam zdaj le še modrega, vrlega župana. — O lastnostih dobrega župana piše knjiga: „Nauk slovenskim županom“, po Levstiku poslovanjena, tako-le: „Župan je občini glava. Kakor uje pravi oca, tako naj skrbilji ter na nobeno stran nagnen, daje obrambo in podporo vsem enako; bogatim in ubogim, visokim in nizkim ljudem, bodisi kdo njegovih misli ali drugačnih, bodi si mu v rodi ali ne, prijatelj ali sovražnik. On se ne boji nikogar, a gospodiljiv zopet ne sme biti; dolžnost ga veže, da je pravičen, ali vendar tudi blag in človeštvu dober delaven ter nestruden na vse strani, ali ob enem razboren (premišljen) mož in pretehtanega postopanja; prijatelj pravemu napredku in zvest čuvaj samozakonju (avtonomiji); vendar poleg tega rad poslušaj mотре, izkušene svete, dōbodi jih qd koder koli! Korist svoje občine z ljubeznijo k domovini, zvestoba k starodavnej rodovini cesarskeji ter spoštovanje do zakona (postave) mu bodi vselej vodilo, kadar kaj stori ali ne stori!“

Take lastnosti se zahtevajo od pravega župana! Ne bodem Vam popisaval, koga in kakoga ne smete voliti, da bi kedo ne rekel, da s prstom za njim kažem, rečem samo: volite njega, ki ima največ navedenih lastnostij. In tu bi jaz po prepričanju svojem in po misli večine občine nasvetoval Vam moža, ki je pač najsposobnejši za to dostojanstvo, svetoval in priporočal bi prejšnjega župana, g. A. Robiča. On je stal na čelu občini zdaj uže trikrat, vselej v zadovoljnost velike večine Rifenberžanov, on je mož izkušen, predaren, in kar pri naših razmerah veliko pomejja, on je mož stoječ nad strapkami, kar bi se ne moglo trditii o drugih kandidatih. Mažje torej, ki Vam je za blagost občine mari, volite enoglasno za svojega načelnika g. A. Robiča! O njem pa sem uveren, da se ne odtegne tej častnej službi, v kateri lahko toliko dobrega stori.*

Čepovan, dne 3. januarja. (Starešinstvo.) Pokopališče. Šolski vrt. Skladovna cesta. Preteklo jesen je bila tukaj volitev novega starešinstva in župana. V starešinstvo so bili izvoljeni sploh za blagor občine vneti narodni možje; nekateri med njimi prvenci. Na županski stol je bil uže tretjič ednoglasno zopet posajen veleposestnik g. Anton Kafol.

Novo starešinstvo je jako delavno, in upati je, da bo znalo s previdnim ravnanjem občino obvarovati preprirov, kakoršni so pred dvema letoma šum delali po deželi. Po pregovoru „ako koeš mir, napravljaj vojsko“ bi si smelo starešinstvu napovedovati dolgo življenje, kajti pred vsem je mislilo na smrt, ter se brigalo za napravo novega prostornega pokopališča. V tem obziru je pa naše starešinstvo popolnoma nasprotno goriškemu, kajti sebi in svojim napravlja miren počitek na trdem kamnitem prostoru, a ue v luži.

* Žal nam je, da ni prišel že v zadnji „Soči“ ta dopis na vrsto; veljavno ima pa zaradi poduka, tudi ne glede na čas. Vr.

Velike vrednosti je tudi sklep, da se odloči jako velik prostor občinskega sveta za šolski vrt. Ta sklep mi daje naj boljše upanje, da bo sedaj goli cesarski hamec nad vasjo čez malo, let se preustroji v krasni log, ki bo kinč vsej čepovanske dolini.

Omenim še, da se je v prvi seji tekočega leta 2. t. m. pretresovalo vabilo sl. grgarskega starešinstva čisto grgarsko — čepovansko prevzeti v občinsko oskrbovanje. V principu je bilo naše starešinstvo z grgarskim edne misli, ali čas se mu ni zdel primeren tako dolgo, dokler okrajni cestni odbor imenovane ceste ne potegne in ne dovrši skozi vso čepovansko dolino do tolminskega okraja nad „Spehovim brdom.“ V tem zmislu je starešinstvo tudi sklenilo prošnjo do cestnega odbora v Gorici. Ima pa tudi starešinstvo za to prošnjo prav temeljite razloge. Prvič je bila ob ednem vsa cesta do tolminske meje nad Spehovim brdom sprejeta med skladovne ceste, a ves kos od čepovanske vasi naprej je do danes ostal nedodelan. Drugič vsi čepovanski občinarji plačujejo cestno doliado prve vrste, dasiravno dobra polovica še nima skladovne ceste, ampak le robat kolovoz. O tem predmetu bi govoril rad še več, pa za zdaj nečem prehitovati postopanja občinskega odbora. Konečno je podaljšanje omenjene ceste jako in nujno potrebno zaradi zveze s cerkljanko — tolminsko skladovno oziroma državno cesto čez Spehovo brdo.

Pravičnej zahtevi slavnega starešinstva želim naj bolji uspeh. Jako želim, da bi cerkljanski in tolminski cestni odbor se zdrnila, ter vendar enkrat jela resno misliti na silno potrebno in uže do vno namenjeno zvezo cerkljansko — tolminskega okraja z goriškim čez Spehovo brdo.*

S. Krasa. (Izv. dop.) 1. dan jan. — Z dr. Iv. Kodermatz. — em, bivšim sovin. adjunktom v Komnu, izgubila je Goriška jednega najčistejših značev in jednega najbolj učenih in bistroumih juristov. Vendar ni bil srečen. Pisec teh vrstic zna vsi ničel, ki so z rajnikom sodijakovali na gor. gimnaziji, in ki so se vspele uže do visokih služb, v tem ko je Kod. stal ko uklet na skromni pristavski stopnji z vso svojo uljudnostjo, pravičnostjo in učenostjo. Da si rodod Furlan iz Gradiške, učil se je pridno slov. jezika, občeval je s Slovenci v njih materinščini, štoval je narod naš, in bil je delalen — še preveč; ker menda ravno prenapeta delalnost ga je pokopala. Vendar tiho. Rajnkemu Ivanu pa bodi zemljica lahka!

Kakor večkrat v gledišči, naj sledi tukaj za tragedijo od konca do kraja, resnična burka.

Ce je bil r. g. Kodermatz — rodod Furlan — slovenstvu prijazen in se je slovenščine pridno učil, toliko bolj sta jo 2 bivša uradnika v komenskej davkarji pestila, sramotila in grdila: g. Reb., davkar i. g. Rebu. kontrol. — obadva trda Slovence! Uradovalo se je v čisto polomljenem, zaničevanja vrednem, slovenskem (recite hotentotskem ali kitajskem, kakor se spodaj razvida, hahaha! Jože stavec) jeziku, v neki navlašč izmišljeni čopodri.

Za danes naj stoji le jedno tukaj. Bere se v plač. nalogu, spisanem v: davknem vredu (!) v Komnu dne 8/9 79 tako le. A prej, g. urednik, izpijte kozarec hladne vode, da Vas jeza, beročega tako nesramno slovenščino, preveč ne razvname. Toda srčno: ...ker je bilo spricavalo (!) zadržanje (!!) c. k. policijske (!)... katero sta k prošni (!) za prostor marinskega, komesarja (O jehta: za prostor itd! Prav za prav moral bi stati tukaj ko znamenje začudenja komenski zvonik, tako debel je kozel... toda Bog in sreča junačka, g. urednik, idiva naprej: prosili brez koleka, bote povabljeni (ali more si živa duša misliti, da more Slovenec in davkar tako neumno pisati? Ali more se reči, da je abecednik dovršil? Bote povabljeni. Hahahaha! To je pač malo bolje nego: ketten pripeten, štrikem privezen!) sledeči suez (!) Ne vem prav, ali bi se smelo tukaj jokati ali smeja ti se; kaka nerodnost!) plačati...

To vse je pisano skoz bivšega g. davkarja R—ka. Ravno tako se more brati iz njegovega izurjenega perasa: Slavna županija bo napročena... od zgorenga... sklenena s... gostilničar itd.. (kdo ve imena, šteje rode.. pogreškov?).

Kaj se Vam zdi, g. urednik? Ali se držite na jok ali na smeh? V drugih po R. ku in kontrolorji — R. ali podpisanih plač. nalogih stoji čisto: ni imela kolek: v tožbi od Jožeta.. proti Legišu.. iz Cerovlje itd.

To je slovnica! In že več od 50 let je, kar je bil Metelko napisal slovnico tudi za uradnike, in še se je niso nekteri naučiti mogli. Ali ni čudno? Mi bi pa rekli: Kdor hoče dobro plačo imeti, naj se pridno učil z Bogom!

* Zdrnila bi se že, ko bi ju iz znanih razlogov na neko stran posebni dobički zopet ne zazibali v prejšnje spajke. Ur.

Iz Trsta, 11. jan. (Izv. dop.) Kako strašno razsaja burja v Trstu, ni skoro popisljivo, in vendar moramo Boga zahvaliti, da nas ona večkrat obišče, kajti, čisti nam obkuzeni zrak. Prav to leto smo vse to skušali. Novo leto je začelo z vlažnim vremenom, in v Trstu je v pravem pomenu besede smrdelo v nekaterih stanovanjih, posebno pa v magacinih ni bilo več prebivati, ter boleznijo so gospodarile. Kar na mah na Sv. treh kraljev dan pride rešiteljica burja, a s tako silo, da je koj začelo podirati dimnike, trgati strehe, zvrčati polne vozove, metati ljudi ob tla i. t. d. Enake burje ne pomnimo od leta 1854 več. Tu hočem navesti le nekatere nesreče, povzročene po zadnji burji.

Ob 8. uri, 6. t. m. je bila burja že tako močna, da je na ribjem trgu vzdigla „Tramway“ iz kollesnice ter zasuknila ga v stran. Morje se je močno penilo in bilo je belo kot sneg, dobro privezane ladije zibale so se na morji, kakor orehove lupine, mnogo „jarbal“ je burja zlomila. Popoldne je bilo nevarno po ulicah, opeke s streh so „letale“ kot ptice in klobuki, in druga lahka ropotija valila se je po ulicah, ženske, starčke in otroke je pa metalo na tlak, da je imela policija mnogo opravka z reševanjem nesrečnežev. Proti večeru so bile ulice popolnoma prazne, in Trst je bil mrtev, kajti po kavanah in krémah ni bilo življenja; tudi nekatere ulice so bile popolnoma temne, ker burja je ugasila plin. V novi luki so valovi zalivali skoro vsa prostorišča. V ulici „Geppa“ je burja razgrnila jedno hišo, na ulici je ležalo polno lesa, kositarja in opeke. V ulici „Torrente“ se je pa splašil lep konj, ter padel čez „pilaster“ tako močno, da je bil hudo ranjen, in kočija se je popolnoma razbila; kočijaž se je tudi močno pobil. Velikanske zgradbe lesa so se podirale, in nič bolje se ni godilo telegrafskim kolom, ter v ulici „Belvedere“ je burja raztrgala 14 telegrafskih dratov. Na javnem vrtu je odnesla cel „kiosk“, kjer o poletnem času godba svira, in mnogo dreves ter drugega rastlinja je tam poškodovanih.

V „Corsia Stadion“ je burja podrla zid, ograjo, novozidane hiše blizu postaje je pa odnesla na vse vetrove; dva okoličana je burja vrgla, ko sta se vračala iz Bozovice ter ju močno poškodovala. Na cesti žavljejski je obrnila kareto, popihala konja in lastnika v bližnji graben. Ob 11. uri zvečer je enega moža vrgla v morje, in je revež vtonil, malega dečka je dvakrat ob tlak zagnala ter revčetu nogo zlomila. Ladijam je potrgala vrvi in verige ter nekatere zagnala na široko morje, ene še do danes niso našli, ne v se, kam jo je burja zanesla. Drugo italjansko ladijo in zraven te še druge je strašni element zanesel tje proti Istri. Avstrijska ladija „Amelija“ je zginita, in morska oblastnija ne more najti sledu, kam. Tudi en parobrod je bil odtrgan iz pristanišča, pa so ga vendar sopet privezali.

Še mnogo nesreč bi lahko napisal, katere je burja povzročila, a vem, da ste jo tudi Vi Goričani malo imeli, posebno pa Ipatci so bili hudo zadeti. Za Trst je bila zadnja „buraška“, kakor nek mali potres in kdor ni sam skušal, ne verjame. Bogu hvala! burja je, da bi tudi drugi vetrovi vtihnili ter bratsko si roko podali v blagor domovine ter prospeh uže itak zatiranega Slovanstva. — Prihodnjič kajdruga *

Tomaž.

Politični pregled.

Državni zbor začne 18. januarija zopet delovati. Pripovedujejo, da se bodo še bile bitke med zdaj očitno nemško nacionalno stranko in avtonomistno večino.

Poroka cesarjeviča Rudolfa z belgijsko princesinjo Štefanijo je preložena za pozneji, dozdej še nedoločen čas. Princesinja Štefanija je še premlada; zdravniki so torej svetovali, da naj se izbere ugodnejši čas za poroko.

V Lincu bila je vlada dovolila kmetom na 9. jan. poseben shod. Nemški nacionalci so jih bobnjali skupaj, in prišlo jih je okoli 3000. Mislili so liberalci, da bodo kmetje, kdo vé kakó razsajali proti svojim poslancem in sedanji vladi. Pa zmotili so se. Mirno so obravnavali vse točke dnevnega reda, o zemljiščnem davku, zahvali cesarju in vsemu ministerstvu za ugodno rešitev graščinskih zadev, pravilih za osnivanje posebnega kmetijskega društva, o resoluciji o volitvi pravici kmetijskih občin. Judovski listi pač ta shod kot kaj posebnega povzdigujejo, ker so oni najbolj agitovali zanj. Dunajski „Tagblatt“ pa vendar sam priznava, da se ne zmenijo kmetje za liberalce čisto nič, in pravi da so poslednji sami tega krivi, ker se dozdej za kmetijstvo čisto nič niso zmenili.

* Proximo, Ur.

Isti dan so pa gornjeavstrijski poslanci sklicali na več mestih svoje volilce, katerim so razodeli svoje dosedanje delovanje in nadaljnje namene. Kmetje so konservativnim poslancem z zadovoljnostjo izrekli svoje zaupanje.

V enak namen poklical je bil dr. Vošnjak svoje volilce 9. t. m. v Žavec pri Celji. Zbralo se je bilo okoli 300 kmetov, katerim je slovenski poslanec pojašnjeval o novih davkih in jim priporočal posebno živinorejo, ker z žitom mi Slovenci ne moremo se meriti z Rusijo in Ameriko, ki nam dovažajo po nizki ceni obilo žita. Kmetje na tem shodu so poslali tudi ministru Taaffeju zaupnico.

Grof Taaffe je te dni privatno se izrazil, da ne misli noben minister odstopiti. Rad bi ustrezal, pravi, hitreje pravičnim zahtevam Čehov. Povedal je tudi on, da liberalci agitujejo po krivici pri gornjeavstrijskih kmetih, ko bi bilo edino pametno povedati, da viši davci ne zadene vsakega kmeta, ampak samo one, ki obdelujejo zares zboljšana zemljišča.

Revolucionarni Don Quesote Schönerer, kakor ga vrla „Tribüne“ imenuje, je avstrijsko-nemške kmete pomiloval, da niso pristopili 1866. k Prusiji, potem ko jim zdaj Avstrija nehvaležnost izkazuje z zatiranjem in poviški davkov.

Isti Don Quesote je razglasil te dni poseben poziv za ustanovljenje posebnega narodnega društva (National-Verein), kateri bi imel za podlogo program, kakoršnega je nacionalna nemška stranka razvila v zaprtih prostorih v Sofien-Saalu na svojem dunajskem parteitagu. Ta program ima več točk, v bistvu meri vse skup odločno in izrečno v Prusijo. Schönerer izrekoma zahteva, naj se Avstrija pridruži tesno Prusiji. Takó očitnega in nesramnega izdajstva je treba v zgodovini iskati. To naj bo dovolj in nam v tolažilo, da so se liberalni avstrijski prekucni tudi kroni pokazali v pravi podobi!

Pl. Calice je imenovan za pravega poslanika v Carigradu.

Hrvaški zbor se skliče 16. t. m., da izbere kraljevinski odbor, ki bo z enacim ogerškim odborom določil pomnoženo število hrvaških zastopnikov zarad združene Vojne granice s Hrvaško.

Na Francoskem so se volili municipijski odbori. Republikanci so v večini.

Grška hoče po vsej sili vse dobiti, kar so ji odločili v berlinskem dogovoru. Ker se pa temu noče vdati Turška, pride med obema državama do vojske kljub posredovanju drugih vlastij.

Angleška ima z divjimi Boerci v južni Afriki velik križ, ker ima tam doli premalo vojakov.

Za Irsko obečuje kraljica angleška v svojem nagovoru pri odprtji parlamenta, da jo je volja tamošnje stanje prenarediti.

Domače stvari.

Goriška čitalnica napravi v letošnjem predpustu sledeče zabave: 22. januarija plesna zabava; 1. februarja velik ples; 12. februarja plesna zabava; 26. febr. plesna zabava. Začetek plesov točno o 1/2 9 uri zvečer. Plesi so samo za društvenike in njih družine ter redno vpeljane tuje goste.

Postne in druge veselice se bodo redno, kakor običajno, naznanile.

Pri vseh plesih svirala bode vojaška godba!

Vabilo k veselici, katero napravi solkanska čitalnica dne 16. jan. 1881. v Verdikonovi dvorani. — Spored: I. del: 1. Petje: Naglo bratje. 2. Govor. 3. Petje: Bože živi. 4. Deklamacija. 5. Petje: Što čutiš. 6. „Star vojak in njegova rejenka.“ Glediščna igra v dveh dejanjih; igra šolska mladina. 7. Petje: Jadranko morje. II. del: Tombola — z dvema dobitkoma — 1 kartela 10 nov. Pričetek točno ob 5. uri zvečer. Vstopnina za neude 20 novč. Zorad dobrodejnega namena: „v pomoč po potresu unesrečenim Zagrebčanom“ se darežljivosti p. n. udeležencev, udov in neudov toplo priporoča društveni odbor.

„Bralno društvo“ v Šempasu je imelo dne 6. t. m. svoj redni občni zbor za tek. 5. leto svojega obstanka. Aktivnih udov šteje 28. — Zborovalo se je

v prav lepem redu. Pri določitvi časnikov se je dolgo debatovalo. Zdaj je društvo naročeno na 7 slov. časnikov. V odbor so voljeni gg.: J. Poljšak, predsednik, — B. Sedevec, podpredsed., — J. Rijavec, tajnik, — L. Savelli, blagajnik, — F. Pelicon, uredovalec — M. Persič.

Goriška nadškofija šteje, kakor potoča nadškofijski Status personalis et localis, o začetku leta 1881: dekanatov 16, fará 72, kuracij 13; vikarijatov 107, podružnic 230, duhovnikov — dušnih oskrbnikov 278, v družih službah 19, zunaj škofije 2, vpokojenih (za trdno ali začasno) 52, mašnikov brez službe (bogoslovcev i. dr.) 8; skupaj 366 mašnikov. Umrlo jih je 1880. l. 7. Duš šteje vsa nadškofija 214:465 rimsko-katoliških. Drugovercevi je: grško kat. 5, ločencev 5, protestantov 111, Anglikanov 10, judov 269. — Redovnikov imamo: Frančiškanov (v Gorici) 56, Kapucinov (v Gorici) 12, v Križi (Ipavskem) 8; milosrdnih bratov (v Gorici) 8; Jezuite 3. — Redovnic: Ursulinaric (v Gorici) 39 usmiljenih sester (v Gorici) 22, šolskih sester „de Notre Dame“ (v Gorici) 24, sester „božje Previdnosti“ (v Korminu) 15. — Bogoslovcev v centralnem primorskem semenišču je (za 4 škofije) 37; goriška nadškofija jih ima 20, tržaško-koperska 7, poreško puljska 3, krška 7. V Andrejišči (malem semenišču) je 52 gimnazijskih dijakov.

Rojenih je bilo v Gorici leta 1880: V fari prvostolne cerkve 98 otrok moškega, 85 ženskega spola; v fari sv. Ignacija moškega 85, ženskega 73; sv. Vida (na Placuti) moškega 71, ženskega 70; v Podturnu (v fari sv. Roka) moškega 38, ženskega 42. — Poročenih: v prvostolni cerkvi 43 parov, pri sv. Ignaciji 48, na Placuti 22, v Podturnu 16. — Umrlo jih je pod prvostolno cerkvijo moških 188, ženskih 138 (v katerih številkah ste zapopadeni tudi obe bolnišnici); pod sv. Ignacijem moških 63, ženskih 63; na Placuti mošk. 46, žensk. 45; v Podturnu mošk. 28, žensk. 29. Skupaj: rojenih 292 možki, 270 žensk. — 562 — poročenih 129 parov; — umrlo moških 324, ženskih. 275 — 599, med poslednjimi so tudi Ne-Goričani, ki so umrli v bolnišnici.

Burja je on teden razsajala tudi na Goriškem; v naših gorah je veliko drevja porula in polomila. Škode je napravila tudi po strehah. V Gorici je tudi kazala svojo moč, pa brez nasledkov. Vreme imamo mrzlo in bolj ali manj brez solnca.

V Goriškem gledišči so imeli tri večere zabave v dobrodelne namene. Goriška gospoda, zlasti tudi aristokratska, je tudi pridno obiskovala te večere. Sodelavci so svoje naloge v obče tudi dobro izvrševali. Nabralo se je kakih 1800 gl.; pa pravijo, da bo malo ostalo, ker imajo veliko stroškov za naprave in menda tudi sodelavce pri zabavah. Čudno, ako pomočki uničujejo namen!

Vžitninski davek za mesto Gorico za leto 1881 je tak lé. Za vino 180 %, za meso 83 7/10, za hektoliter pive 1.70 gl., za vsak liter ruma, vinskega cveta (spirita) in alkoholične pijače, ki imajo nad 55 stopinj alk v sebi, plačati je treba 20 kr. vž. davka; 10 kr. pa se plača za vsak liter žganja, ki ima manj nego 55 stop. alk. v sebi.

Oznaniilo c. k. dež. namestništva za Primorsko dne 6. januarija 1881. (Gledé povračila za obed vojakom na prehodu v letu 1881.) C. k. ministerstvo za deželno brambo je določilo po dogovoru z. c. k. drž. vojnim ministerstvom na podlagi št. 51. postave od dne 11. junija 1879 (drž. z. št. 124), da se ima povračati na Primorskem od 1. januarija do konca decembra 1881. za obed, katerega bodo pravilno dajali nastanovanci vojakom na prehodu od častnika in njemu enakih navzdol, iz državnega zaloga in sicer: za mesto Trst 32 kr. in za druge postaje 22 kr. a. v. za eno porcijo. To se vsled ukaza c. k. ministerstva za deželno brambo od dne 22. decembra 1880. šteje. 18771/4530 občno naznanja. Pretis l. r.

„Šola“, glasilo goriških učiteljev, je zagledala s tretjim zvezkom beli dan. Med drugim prinaša tudi „šolski ogled“, v katerem so našteje po imenih krajev in učiteljev vse redne slov. ljudske šole na Goriškem.

„Šola“ prinaša tudi poročilo, da se je vvedel na predlog kraj. šol. svetov v Sezani, Komnu, Tomaju, Gorjanskem, Kostanjevici in v Nabrežini nemški jezik kot obligaten predmet. Ti krajni šolski sveti so si nesmrtnost pridobili zlasti tudi v tetki „Triester-Zeitung“, ki z veseljem poroča o napredku ponemčevanja tudi takrat, kadar dopisniki slov. listov samo zabavljivo in ironično poročajo o tem napredovanju. Taka čast je došla zadnjič Sočinemu dopisniku „Š“ iz Komna.

„Ljubljanskega Zvona“ prve številke se mora zdaj uže tretji natis pripravljati, ker je 200 v iztisov 2. natisa že pošlo. Lepo zuamenje. Naj bi bralci oživel in zvesti ostali.

O Kresovih naročnikih ne slišimo nič pojasnil. Gotovo pa je tudi ta list priporočila vreden. Naše stališče je znano; to pa nam ne zabranjuje poro-

čati, da je tudi „Kres“ osnovan takó, da utegne samo koristiti onim Slovincem, kateri utegnejo žrtvovati tudi zanj razumno majhno podporo. Rali bi slišali, da se goljufamo gledé na majhno požrtovalnost slove, ke intelligence. Vednostnih izdelkov imamo Slovinci ako malo, da moramo se srečni šteti, ako imamo priliko uriti se s primeram gradivom, kakoršno hočeta prinašati imenovana lista. Povedati pa moramo tudi danes, da se še celó Čehi pritožujejo, ko izhajata pri njih po 2 lista za isti namen! Pa Bog daj srečo!

O ljudskem štetju. Po Českem in Kranjskem so ustvarili veliko število Nemcev iz Slovanov. V Šiški, vasi pri Ljubljani, se je vpisalo 200 kmetov in blapcev za Nemce. Radovedni smo, koliko Lahov je pridobila Gorica iz Slovencev, ki prebivajo tukaj.

Za doklade k davkom se bo vsled potrjene postave na Goriškem plačevalo za zemljiščno ovezni zalog 90/0 od skupnih neposrednih davkov; za deželni zalog 120/0; k vžitinskemu davku od vina, mošta, mesa 200/0; od vsacega hektolitra potočnega piva 1 gl.

Kmetijska družba kranjska dobila je te dni zahvalna pisna od ministra grofa Falkenhayna in dež. kranjsk. predsednika Winklerja, da ju je izvolila za častna ude.

Slovanski čitalnici v Trstu izvoljen je za načelnika g. M. Polić, kateri je po poročilu „Ed.“ jako priljubljen, in se pod njim število udov množi.

Odbor ljubljanske čitalnice je izvolil za predsednika g. J. dr. Bleiweisa, za podpredsednika g. dr. Jer. Zupanca. Predpustne veselice bodo imeli tri.

„Sokol“ ljubljanski izvolil je za starostu g. F. Ravniharja, pod katerim to društvo vrlo deluje in napreduje.

Dr. F. Zupanc je število praktičnih zdravnikov za svojo osebo pomnožil v Ljubljani.

Pokorny-a živalstvo, šolsko knjigo, ima „Matice Slov.“ še v 14 iztiskih na prodaj.

„Brencelj“ je izšel te dni za dva mesca in nastopi v svoje 13. leto. Dobiva se za 3 gl. celoletni.

„Jezičnika“ 8. zvezek, ki ga spisuje prof. Jos. Marn, prišel je ravnokar na svetlo. Ima o čilo gradiva nabranega o: Jerneji Kopitarji, Matiju Čopu in dr. F. Preširnu. Cena 60 kr.

Javna zahvala. Povod mojega v imenu šolske mladine k novemu letu razposlanega voščila nabral sem po Bovi za tukajšnje siromašne šolarje 22 gl. 10 kr. Za ta znameniti znesek se p. n. d. d. taljem in prijateljem šolske mladine presrečno zahvaljujem. Bog stotero poverni!

Alojzij Sorč, predsednik kr. š. sveta. Bovec, 6. jan. 1881.

Zdravstvene stvari.

O koleri.

Spisal dr. Ferdinand Rejic, zdravnik v Gorici
tikoma zlatega angela, angelo d' oro.

Pripravimo se na hudo, ki nas zna zadeti, da nas najde uže pripravljene, ako pride.

Kolera je bolezen nagla in huda; vsakdo, ve ki je imel priliko videti take bolnike; ona je pa tudi kužna, t. j. se od enega prijemlje drugega in torej, če pride v deželo, razsaja hudo in hitro bolj ko nobena druga v naših krajih do zdaj poznana bolezen.

Znamenja kolere so sledeča:

Človeka se loti po časi driska, lijavina in krolenje po trebuhu. Ta driska je dalje ali pa kratko časa majhna, potem se pa spremeni hitro v uže silnišo drisko, in poleg vsega tega začne človek še iz sebe metati, bljuvati. Ta nagla driska in metanje iz sebe vsega, kar bolnik zadržuje, pripravi človeka v malo urah — v najhujših slučajih — na rob groba. En sam tak slučaj sem jaz imel do zdaj zdraviti, eno gospodično 17 let staro iz Trsta, mislim da leta 1873 v jeseni. Nekega dne zjutra ob 7. uri jo je kolera napadla, do takrat je bila še popolnem zdrava in čvrsta in ob eni uri popolnuden tistega dne, ko sem prišel v prvo k nji, našel sem jo sicer še živo, pa vso prepadeno, kot mrtvo, po telesu skor mrzlo, ravno tako je bil njen jezik mrzel in tudi sapa, ki jo je dihala iz sebe. Zila na roki ji ni več bila, in glasu za govor bolnica ni več imela. Videti si je govoriti, slišati pa ne. To so skrajne meje moči človeškega telesa, pri katerih more življenje še obstajati, pa se ve da ne za dolgo časa. K vsemu temu se pritaknejo še hudi krči v rokah in nogah, ki bolnika strašno trpičijo. Na kratkem rečeno, so tedaj ta tri znamenja kolere: 1. driska, 2. metanje iz sebe, 3. krči. — Naj-

večo muko, trpljenje, prizadeva takemu bolniku metanje iz sebe, ne precej od začetka, ker takrat še lahko gre, temuč kasneje, ko več moči ni, da bi človek iz sebe metal. Vsled teh bolečin bolnik tako ginjivo milo ječi, da gre zdravemu človeku tako rekoč skoz mozek in kosti. Za tem so krči, ki bolnika najbolj mučijo.

Tu hočem torej napisati, kolikor se mi zdi, da je prostemu človeku potrebno, da si zna v tej hudi boleznij pomagati, dokler ne pride zdravnikova pomoč. Poprej pa še nekaj v obče:

Ako kolera v deželi razsaja, naj pazi vsakdo, da, ako prej ni, vsaj od zdaj naprej redno živi, t. j. da je in pije, kolikor je zdravemu potrebno in o svojem času; da o svojem času k počitku gre in o svojem času zjutra vstane. Vino se sme piti, kolikor zdravemu pristoji. Na delu ni ti ne biti prenašemu, t. j. ni tako delati, da se človek ves poti. Kopanje, če tudi v topli vodi, škoduje. Obleka naj bo primerna času. Vsakdo naj rabi le svoje stranišče za svojo potrebo.

Ako začne človeku po trebuhu kroliti, voriti in se kot na drisko napravljati, tedaj hitro v posteljo, in se odej toliko z odejo, da se dobro, toplo počutiš. Ako moraš iz postelje k svoji potrebi, glej, da se pri tem ne prehladiš, t. j. ko iz tople postelje izstopiš, obleci se brž z gorko obleko, in tudi na noge si obuj nogovice in čevlje. V postelji ostani toliko dni, da prejde vse žuganje kake driske. Jedi uživaj tople, če le mogoče dobro mesno juho.

Tu naj tudi opomnim, čeravno ni na pravem mestu, da za dobro mesno juho je potrebno dobro ruso goveje meso brez kosti, naj boljše od srednje debelega vola. Tudi telečjih nog ne pridevati, ker one za juho bolniku niso dobre.

(Konec prih.)

Poslanica.*)

Gospodom: I. Dolinar, M. Černivec, F. Grabrian, F. Žitko, J. Bezeg, M. Stare, J. Padar, A. Škabar in Hain!

Rekel sem, da Vam ne bom več odgovarjal po časnikih, ker mi ne ostaja toliko časa, pa — Vaša poslanica za novo leto v „Edinosti“ me v drugo silo na to pot.

Hrabri junaci, vidim da imate novo moč v osebi g. Haina; gotovo je namestnik kakega pobeglega odbornika, kateri, ker so uže sodelovali pri računu, ki ga je Vaš del odbora proglasil, in ker so samoglavno vse zabreli, bi bili morali uže Vašo prvo poslanico podpisati. Dobro veste, da jaz sem vedno priporočal mir se vé časten in ne sramoten mir, kar spričuje pismo na odbor 10 novembra m. l. in le zaradi tega in ne iz nevednosti opustil sem mnogo stvari v svoji prvi poslanici. Zdaj vidim pa, da Vam moje ravnanje ni zadostovalo, ako je pa bilo pametno ali ne, sodi naj občinstvo.

Da se pri delavcu nima iskati posebne časti, to zna najmlajši diplomat — kajti, delavec, danes dvigne v nebesa jutre pa vrže — pekel, torej, človek, kateri se bori za uboge delavce žrtvuje samega sebe in, kedar gre za resnico in pravico, gotovo mu ni treba se priti v „Soci“ in tudi ne v „Edinosti“. — Saj sami priznate, da so se višile napake, in razlika je le ta, da se zahteva več doplače nego se je uže doplačalo. Da ne bi pa kdo mislil, da sem tak bedak, kakoršnega me „Edinost“ popisuje, rečem Vam, da kar sem govoril in pisal in kar pišem, naslanja se vse na račun, kterege so vsi trije cenzorji pregledali, podpisali in odboru izročili. — Ta račun je sodba, ktero zamore ovreči le občni zbor, pa ne tak, kakoršen je bil zadnjič, ko niso prišli na dnevni red računi, kakor se je zahtevalo po dodatkih k § 22, in ki se je višil celó proti § 12 društ. pravil. — Pred in po občnem zboru vložile so se pritožbe na vlado, in ako Vas ta ne prisili ravnati vsaj po pravih, moram reči z Voltaire-jem:

De part le Roi défense à Dieu

De faire miracle en ce lieu“ Prosto po domače:

„Če nam vlada ne pripomre,

Tu čudeža nikdo ne store.“

Naj prvo pripoznam, da gledé 1018 vstopnic, rekel sem, da sem „slišal“ itd. pa — kako bi zamogel pisati drugače nego je res! Koliko ljudi pa da je bilo v gledišču, videl sem obakrat. — Zdaj pa opazim nekoliko o Vašem računu v „Edinosti“ št. 50 kar sem bil zadnjič tudi opustil. — Da sestavite gl. 1220.52, uračunite prvič „tirjave“ pri udih gl. 285. — potem pa pravite, udje so „uplačali“ gl. 950.70 in čistega pri veselicih gl. 269.81, torej skupaj gl. 1220.52 (51) in sicer brez one tirjatve gold. 285. — Potem: godba „najmanj“, pevci „blizo“, venci „najmanj“. Ako pa seštevate številke, našli boste, da je skupaj le gold. 1386.57 in ne gl. 1824.65, in ako se

Pod tem naslovom ni uredništvo odgovorno ne za vsebino ne za obliko. Zarad doslednosti smo priobčili tudi to poslanico z njo naj bo odgovarjanje za ta del v našem listu končano. Ured.

doščeje tudi onih „blizo“ gl. 390. — za gledišče, je še zmiraj pomanjkljaj gl. 48.08 gotovo za kake druge „blizo“ stroške, in še le potem bi bila korektna končna številka gl. 269.81 — Dalje — imam v svojih rokah original — kopijo računa pregledovalcev; dotične neodobrene pobornice, razim tistih, ki so manjkale, videl sem jih s svojimi očmi in tudi na tanko pregledal, prednje sem se odločil besedice spregovoriti. Da pa Vi, vsaj tisti, ki ste nedolžni, ne boste nadalje ss. Tomaži, rečem Vam, da med neodobrenimi računi, zraven onih, ktere sem uže zadnjič naštel, nahajajo se tudi: dvakrat uknjiženi, nesaldirani in od blagajnika g. Žitko samega saldirani računi in sicer: Račun št. 87 gl. 6. — je vknižen uže pod št. 20, račun št. 88 gl. 6. — je plačen uže pod št. 54, račun št. 109 gl. 39.25 in saldiran, št. 2 (veselici) gl. 79.45 manjka celó račun, št. 6 gl. 3 — je brez podpisa, št. 15 gl. 4.40 in št. 25 gl. 40.10 je saldiral blagajnik sam. Po omenjenem računu pregledovalcev, vsi neodobrene računi, ako se odbije njih tirjatev, gledé vstopnic k drugi veselici, znašajo skupaj gl. 615.23 in potem, ko se je doplačalo društvu gl. 109.16, ostane še razloček gl. 506.07, in to ni malenkost!

Končam rekoč, da ako bi Vam bila znana pravljica od „tartaruga in škorpionja“, gotovo bi se bili zdržali vsakega pikanja, vsaj nekoliko časa, ali — škorpion ostane vedno kar je, tudi kedar ga hočeš iz zadrege spraviti. Bodite pametni in vsaj tisti, kteri ste nedolžni, odprite svoje oči in ne služite dalje za trdnjavo ljudem, ki iščejo „roznato vodo“; krivim pa rečem: „Hic Rhodus, hic salta“, po domače: „Opravičite se, ako morete.“

Gospoj „Edinost“-i in kamarili — Na mnogo Vaših napadov zaporedoma in celó v angleščini, odgovorim Vam na kratko in tudi to le zaradi tega, ker vam, kam bi osa rada plela, pa — če hi navčič nima drugih sredstev, ga skoro obmilujem. — Dovolite mi, da doma na Krasu in tudi tu v Trstu, govorim svoj mili materni jezik; da so pa vsi moji služabniki vrli Slovani, to je čisto naravno. Pri Vas se pa ne godi tako, bobna pa se. — Prosim pa tudi, da mi ne štejete za greh celó to, da sem zaradi trgovine potoval in živel med Nemci, Italijani, Francozi in Angleži, in da danes, še kamor se obrnem, vsi vedo, da sem Slovan, pa — se vé, ne Vaše baže, — Svojih načel ne spremenim tako lahko, sem trd Krašovec, vsekakor pa radovoljno sprejemem vsak nauk, ako dober, če tudi od ptujca, in ravno na ptujem, več nego doma, vcepil se mi je trdo v glavo marsikter nauk, n. pr. „Laž je greh vseh grehov“ in „Obrekovanje je poguba obrekovalca“. Baš na Angležkem slisal sem med drugimi tudi ta pregovora: „The fool doth think he is wise, but the wise man knows himself to be a fool“ in „Better a witty fool than a foolish wit“ Po domače, da Vam ni treba tolmača: „Neumni misli, da je moder, modri pa vé, da je neumen“ in „Bolji šaljev neumnež, nego neumna šala“. — Da Vi ne sprejmete nikakega nauka, je obžalovati, pa — preč vse osebnosti, akoravno bi lahko odgovarjal po notah. — Končam in Vam prav resno rečem: „Ni nikoli prepozno se zboljšati“, torej pustite mene pri miru in sploh vse narodnjake. „Ljubite se med seboj“ je oni glavni potuk vsem narodom, na katerem edino zamore se zidati blagostanje in svoboda, pravi napredek narodov, in gotovo je treba nam posebno: Manj praznega kričanja in več poštenega delovanja na podlagi skale napredka: „Ljubezen med soboj“ z geslom: „Vse za narod, resnico in pravico.“

Trst, 10. Januaria 1881.

JOSIP PIPAN.

Dunajska borza.

	14. Januaria
Enotni drž. dolg v bankovcih	73 gl. — kr.
Enotni drž. dolg v srebru	74 „ — „
Zlata renta	88 „ 50 „
1860 drž. posojilo	130 „ 75 „
Akcije narodne banke	820 „ — „
Kreditne akcije	285 „ 40 „
London	118 „ 55 „
Srebro	— „ — „
Napol.	9 „ 37 „
C. kr. cekini	5 „ 57 „
Državne marke	58 „ 10 „

Epilepsija.

Božjast, krče, tui v prav hudih primerih, ozdravljam jaz v najkrajšem času po samo meni lastni in vedno vspetni metodi tudi pismeno. Specijalni zdravnik dr. Helmsen v Berlinu N. W. Louisen-Strasse 32. Na stotine že ozdravil.

Razpis službe

za izpraznjeno nadučiteljsko službo I. plačilne vrste, na štirirazredni ljudski šoli v Sežani, z dohodki: letne plače 600 gold., letne opravilne doklade 100 glđ. in stanovanjem.

Prosilci naj vložijo svoje postavno dokumentovane prošnje, po predpisanem potu v 20 dnevih, po prvem razglasu v „Osservatore Triestino“, pri c. kr. okrajnemu šolskem svetu v Sežani.

C. KR. OKRAJNI ŠOLSKI SVET
v Sežani, 5. jan. 1881.
Predsednik: BOSIZIO.

Francosko žganje s soljo

(San de via de France) Franziskaner mit Salz
napravljen pod nadzorstvom po izvršnem predpisu
iznajdnika Viljema Lee-ja
C. CRISTOFOLETTI.

To zdravilo, katero sem jaz napravil, pomaga brž, prej kot katero drugo, proti zunanemu in notranjemu vnetju, opeklinam in speklam, proti novim napadom, neuhu, rakom, driti, natoku krvi v glavo, za obvarovanje zobov, proti otiski, dissenteriji, bolečinam, ne obrazu, v ušesih, v glavi, zlati žili, mrzlici, ozebkom, putiki, neprebavnosti, bolečinam na jetrih, na očeh, zastarelim ranam, vpičenju osnemu in mušičnemu, skrujaku, kurdeju, žovam in omotici.

Veliko spričeval imamo, ki potrjujejo moč tega izvršnega zdravila.

V 70. letu svoje starosti sem si popolnem ozdravil prste na rokah s francoskim žganjem in soljo.

G. Senitsky, c. k. finančni komisar I. r.

Z Vašim francoskim žganjem s soljo sem dosegel najboljše vsphe, za katere se Vam neskočno zahvaljujem.

Alojz Klobučar, župnik in dekan v pokoji.

Prodaja se v izvršnih boteljkah po 40 kr. samo pri G. Cristofoletti-ju, lekarju in c. k. dvornem priskrbniku v Gorici na Travniku 14.

Opomba. Knjižnico iznajdnika V. Lee-ja, kateri podčrjuje, kako se rabi izvršni domači lek, dodajamo brezplačno.

Razprodaja drv v Gorici.

Od naslednjih dni naprej se bodo za tekoči zimski tečaj na tukajšnjem cesarskem lesnem skladišču prodajali, dokler jih bo kaj, odbirki bukovih drv dveh vrst. Kup za prvo boljso vrsto (sorto) znaša 2 gl. 60 kr. (: dva goldinarja šestdeset krajcarjev; za drugo spodnjo vrsto pa 2 gl. 20 kr. (dva goldinarja dvajset krajcarjev) za kubični meter.

C. Kr. gozdna in domenska direkcija.
V Gorici, 4. januarja 1881.



Tisoč in ena noč.

Pravljice iz jutrovnih dežel.

Bolj kratkočasnih in mikavnih povesti ni kmalo, kakor Tisoč in ena noč; dokaz temu, da so jih uže skoro vsi uarodi v svojo literaturo sprejeli.

Vsak mesec izhajata dva snopiča v ličnem zavitku po 64 strani in eno podobno. Vse knjige bodo obsegale kukih 40 snopičev.

Cena snopiču 20 kr., po pošti 22 kr.

Abonuje se pri založniku I. Krajca v Novomestu, pa tudi po vseh bukvarnah. — Dobivajo se tudi

Spisi KRISTOF ŠMIDA.

Dodaj izšla 2 zvezka. Cena zvezku, posebno lično vez. 70, trdo 40, mehko 30 kr.

Nobena sleparija! Pri ces. kr. zastavljavnici na Dunaji rešene ŽEPNE URE

po nezaslišano nizkih izjemnih cenah namreč
70 odstotkov pod kupno ceno

Razne zalogo žepnih ur, ki so bile za prodaj semkaj poslane iz najznamenitejših švicarskih tovarov, so bile položene v c. k. zastavljavnico, ter so zapadle ter so po dražbenem potu pol zastonj prišle v naše roke.

Zato smo v položaji, da lahko prodamo prave zlate, sreberne in nikelnove ure, najboljše švicarske izdelke, vse proti 5letni garanciji, da le naš denar nazaj dobimo, 70 percentov pod navadno tovarniško ceno, tako da so ure skoro zastonj.

Vsak človek, ubogi ali bogat, potrebuje ure, katere je mnogokrat najzvestejša prijateljica in spremljevalka skozi celo življenje. Zdaj pa se ponuja ugodna prilika, ki se morda nikdar več ne povrne, omisliti si skoro za nič solidno, fino, garantirano, do minute natančno uro; kajti naše tovarniško osebje pregleda vse ure še enkrat. Na vsaki uri je švicarsko tovarniško znamenje.

Garancija je tako zanesljiva, da se s tem javno zavežemo, povrniti vsakemu naročniku nemudoma in brez vsake overe njegov denar.

Razkaz žepnih ur:

Žepna cilindrica iz težkega srebro-nikelja, prav fina, na sekunde pregledana, gravirana, guiločirana, z 8 rubini, plitvim steklom, emailiranim kazalom in posebnim pokrovom, s prav fino zlato fago-verižico; poprej je stala 12 gl., zdaj samo gl. 5.50.

Žepna ankora iz težkega srebro-nikelja, prav fina na minuto pregledana, gravirana, guiločirana, s 15 rubini, plitvim steklom, email. kazalom in sekundnim kazalcem, z jako fino verižico iz talni-zlata, poprej 20 gl., zdaj samo 7 gl. — Ena najboljnih in izvršnih ur.

Remontoir-ura iz najfinejšega double-zlata, se navija pri rinčici brez ključa, ohrani pod garancijo vedno zlato barvo, izvršno na minuto vredjena, z dvojnimi pokrovom, okinčanim email. kazalom in privileg. kolesjem, odlikovana kapitalna ura s talni verižico, poprej 24 gl. zdaj samo gl. 10.20. — Teh ur je malo.

Sreberna remontoir-ura iz pravega 13 lot. srebra, od c. kr. punc. urada preskušena, se navija brez ključa, s proti-zaporom in kazalno napravo, najfinejša s privilegijem, nadrobno pregledana, s plitvim steklom, email. kazalom in sekundnim kazalcem, znotraj s kristalnim pokrovom in nikelnim kolesjem, za vsacega prozorno najboljša, najcenejša in elegantnejša ura na svet; poprej cena 30 gl., zdaj samih 14 glđ.

Sreberna ankora iz pravega, od c. k. punc. urada preskušena 13 lot. srebra s 15 rubini prav fino na sekunde pregledana, s plitvim steklom, email. kazalom in kazalom in sekundnim kazalcem, poprej je stala 24 gl., zdaj s pozlačenjem vred samo gl. 12.50.

Ura za gospe iz pravega likaraktnega zlata, preskušena od c. k. punc. urada, neizmerno fina, elegantna ura z najfinejšo beneško zlato okolivratno fago-verižico in najfinejšo zametasto škatljico, poprej 30 gl. zdaj samo gl. 19.50. Še nikdar kaj takega.

Prava 14 karat. zlata remontoir-ura 40, 50 glđ. najfinejša Savonette-ure, katere so stale nekđaj po 100 gl.

NASLOV:

Uhren-Ausverkauf von A. Fraiss, Rothenurmstrasse 9, parterre, gegenüber dem erzbischöf. Palais. Wien.

Marijaceljske kaplje za želodec

izvrsten pripomoček zoper vse želodečne bolezni



posebno pa se sponaša pri netečnosti, želodečni slabosti, slabodiščem dihu, kedar človeka napenja, mu kislo podaja, kedar ga grize ali vjeda, pri želodečnem kataru, zgagi ali rezalcu, če se nareja pesek ali kaša, pri preobilnosti sliz, zlatenci, pri studu in metanju, glavobolu, prihajajočem od želodca, želodečnem krču, pri zaprtem životu, prenasitenosti bodi z jedmi ali moroidalnimi bolestiti.

Vsaka steklenica stane s podukom o rabi 35 kr.

Glavna zaloga za Gorico pri gospodu lekarničarju A. pl. Gironcoli v Gorici, blizu „treh kron“.

Centralna zaloga za razpošiljanje: Apotheke zum heiligen Schutzengel des Carl Brady, Kremsier. Machreu.

Naznanilo.

Podpisani svečar, odličen na raznih svetovnih razstavah in tudi na najnovejši v Gradcu, priporoča čč. cerkvenim oskrbništvom svoje sveče, sestavljene iz samega voska, kakor so predpisane za službo božjo in se izdelujejo pod nadzorstvom preč. nadškofijske kurije v Gorici.

On tedaj ne more goljufati in utegne s poroštvom priporočati ne samo dobre, kakor drugi svečarji, ampak tudi (kar je najzanimi- više in največa dolžnost) tudi prave sveče iz čistega voska; on se odreka vsakemu plačilu, ko bi se kedar koli potrdilo, da bi njegove sveče, prodane za voščene in kakor take zaručenjene, vendar imele kako drugo primes.

Njegove sveče ne kapljajo, goré mirno in zgoré počasu.

Cena jim je 2.50 za kilo, enako 1.40 gl. za dunajski funt, in je čas nakup plačati v enem letu brez obresti.

In da nakup slav. oskrbništvom polajšamo, razpošiljamo pri nas kupljene sveče brezplačno gledé na davek in vožnino do najbližnje železniške postaje, luke ali pošte.

Vsak čas je preskrbljen z veliko zalogo ne samo takih sveč, ampak tudi torč s 4 ali 1 stenjem (tohtom), velikonočnih, slikanih sveč itd., itd., vsake veličine in debeline. On misli torej, da je kos tekrovati na vsako stran z vsakim zunanjam in domačim svečarjem.

Tudi ima veliko zalogo sveč, torč itd. itd. nižih vrst, to je sottana, po 2.20 gl. in III. vrste po 1.80 gl. kilo, s pogoji, kakor zgoraj.

Prosim po takem sl. oskrbništvu vzeti na znanje moje porošstvo o pravem blagu, o vrednih cenah in najugodniših pogojih.

S posebnim spoštovanjem se podpiše
prevdani

Alojzij Bader

v Gorici, semeniška ulica šte. 24.

Bergerjevo medicinsko.

MILO IZ SMOLE (THEERSEIFE).

Priporočeno po medic. strokovnjakih, rabi se skoro v vseh evropskih državah s sijajnim vspehom proti vsakovrstni nečistosti na polti,

osebno proti kroničnim in luskinastim lišajem, hramam, nalezljivim hramam, proti rudečemu nosu, ozebljini, potenju nog, prihljaju na glavi in bradi. —

Bergerjevo milo iz smole ima 400% smole iz lesa, in se bistveno razločuje od vseh drugih smol, ki se prodajajo. — Da se prekanjanju izogneš, zahtevaj določno Bergerjevo milo iz smole in glej na znani zavitek. — Kot neostro milo iz smole za odstranjenje nečistosti na polti, zoper hraste na polti in glavi otrok, kakor kot neprekosljivo kosmetsko milo za vmiivanje in kopanje za vsakdanje rabo rabi:

Bergerjevo glicerina. milo iz smole, ki ima 350% glicerine in je fino perfumano.

Cena za komad vaku vrste 35 kr. z brošuro vred. Glavni razpošiljavec: lekarnar G. Hell v Opavu.

Glavna zaloga za Gorico pri gg. lekarnarji F. Cristofoletti (Zanetti) in A. Pontoni.

Ure po ceni

1 pozlačena ura	z verižico 2.50 gl.
1 mobilna ura na valje (s cilindrom)	5.—
1 ura na sidro (ankora)	6.50
1 sreberna ura remontoir	12.—
1 zlata ura za gospe	od 18 gl. do 22 glđ.

POROŠTVO 5 LET.

Uhren-Ausverkauf der Uhrenfabrik

von
PH. FROMM,

Wien, I. Rothenurmstrasse N. 9.